

Sygn. akt I ACa 222/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jadwiga Chojnowska (spr.)
Sędziowie	:	SA Jarosław Marek Kamiński SA Dariusz Małkiński

po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 2020 r. w Białymstoku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **E. Z.**

przeciwko (...) **w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce

z dnia 24 stycznia 2020 r. sygn. akt I C 1071/18

I. umarza postępowanie wywołane wnioskiem pozwanego o sprostowanie oczywistej omyłki w wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 29 stycznia 2020 r. w sprawie I C 1071/18;

II. zmienia zaskarżony wyrok w pkt I i II o tyle, że zasądza od kwot 40.000 zł i 10.000 zł ustawowe odsetki od 13 listopada 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. i ustawowe odsetki za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;

III. oddala apelację pozwanego w pozostałej części i apelację powoda w całości;

IV. znosi wzajemnie między stronami koszty instancji odwoławczej.

J. J. M. D. M.

UZASADNIENIE

E. Z. wniósł o zasądzenie od (...)w W. na swoją rzecz:

- 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia zgodnie z art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 13 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. i odsetkami od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,

- 20.000 zł tytułem odszkodowania zgodnie z art. 446 § 3 k.c. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 13 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. i odsetkami od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

Domagał się też zasądzenia kosztów procesu.

(...)w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania. Zgłosił zarzut przedawnienia roszczenia, jak też zawyżenia dochodzonego zadośćuczynienia. Twierdził, że ewentualne odsetki winny zostać orzeczone od daty wyrokowania.

Wyrokiem z dnia 24 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Ostrołęce w punkcie I zasądził od pozwanego (...) w W. na rzecz powoda E. Z.:

1. tytułem zadośćuczynienia kwotę 40.000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;
2. tytułem odszkodowania kwotę 10.000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;

w punkcie II oddalił powództwo w pozostałej części zaś w punkcie III i IV orzekł o kosztach procesu i kosztach sądowych.

Wyrok został wydany w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

(...), córka powoda, K. Z., została potrącona na ulicy (...) w O. przez nieznanego kierowcę jadącego pojazdem marki P. (...) o nieustalonym numerze rejestracyjnym. W wyniku zdarzenia piesza doznała obrażeń skutkujących jej śmiercią.

Postanowieniem z 22 marca 2006 r. Prokuratura Rejonowa w Pruszkowie, sygn. 4 Ds 236/06, umorzyła śledztwo w sprawie tragicznego wypadku, z uwagi na niewykrycie sprawcy.

W chwili śmierci K. Z. miała 20 lat. Mieszkała u ciotki w O., pracowała jako kasjerka w (...) w W.. Feralnego dnia wracała z pracy, po pokonaniu części drogi komunikacją miejską, poruszała się pieszo w kierunku miejsca zamieszkania lewą stroną ulicy (...). Córka powoda dwa lata wcześniej skończyła szkołę zawodową w P. i wyprowadziła się z rodzinnej O., gm. (...). Pozostawała w dobrych relacjach z ojcem, odwiedzała go raz, dwa razy w miesiącu oraz przy okazji świąt i innych uroczystości. Przywoziła wówczas zakupy, sprzątała, gotowała, robiła pranie. Wspierała ojca finansowo.

E. Z. w dniu wypadku miał 53 lata. Mieszkał w O., gm. (...)w budynku należącym do kolei wraz z synem, M. Z., wówczas 18-letnim. W dacie zdarzenia powód nie pozostawał w stosunku zatrudnienia, kolej rozwiązała z nim umowę o pracę. Był zarejestrowany w PUP jako osoba bezrobotna, nie otrzymywał zasiłku. Pracował dorywczo przy melioracji rowów, dojeżdżał rowerem do O.. Znajdował się w trudnej sytuacji finansowej, z powodu niepłacenia czynszu został eksmitowany z mieszkania kolejowego.

W 1995 r. z powodu nowotworu zmarła żona powoda, od tamtej pory mężczyzna samodzielnie zajmował się córką i synem (w dacie śmierci matki mieli odpowiednio 10 i 8 lat).

Po śmierci córki powód zażywał relanium. Mocno przeżył jej śmierć, przez ok. 3 miesiące był rozbity, nie mógł znaleźć sobie miejsca. Nie korzystał z pomocy psychologa, ani psychiatry.

Obecnie powód ma 66 lat. Od lipca 2018 r. otrzymuje emeryturę w wysokości 1.800 zł, wcześniej pobierał świadczenie w wysokości 604 zł. W 2015 r. doznał udaru krwotocznego. Powód mieszka z 32-letnim synem, który jest kawalerem, w najmowanym mieszkaniu w O.. Raz w tygodniu odwiedza grób córki, ma jej zdjęcia z przedszkola, szkoły.

Pismem z 20 listopada 2014 r. powód, zastępowany przez (...) S.A., zgłosił pozwanemu roszczenie w wysokości 120.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w związku ze śmiercią córki oraz 30.000 zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia się sytuacji osobistej po śmierci najbliższego członka rodziny. Decyzją z 12 stycznia 2015 r. pozwany nie uznał roszczenia powoda i odmówił spełnienia świadczenia.

W oparciu o opinię biegłego z zakresu rekonstrukcji wypadków Sąd ustalił, że to nieznany kierujący pojazdem, naruszając zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym stworzył stan zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym i doprowadził do wypadku ze skutkiem śmiertelnym oraz, że piesza K. Z. poruszała się zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami o ruchu pieszych i swoim zachowaniem nie spowodowała zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Podstawy prawnej odpowiedzialności pozwanego Sąd upatrywał w art. 98 ust. 1 pkt 1 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) i (...) (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2214) oraz w art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. i art. 446 § 3 k.c.

Odnosnie zarzutu przedawnienia Sąd przytoczył regulację art. 442 k.c. oraz art. 442¹ k.c., Wskazał, że z przepisu przejściowego art. 2 ustawy nowelizującej k.c. z 16 lutego 2007 r. wynika, że dla roszczeń, które powstały przed dniem wejścia w życie tejże ustawy, a według przepisów dotychczasowych nieprzedawnionych, stosuje się art. 442¹ k.c.

Sąd ocenił, że wypadek drogowy z dnia 1 lutego 2006 r. stanowił przestępstwo z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. a więc 10-letni okres przedawnienia, wyznaczony dawnym art. 442 k.c. niewątpliwie nie upłynął w dniu wejścia w życie nowelizacji k.c. Oznacza to, że do roszczeń powoda dochodzonych pozwem zastosowanie znajduje art. 442¹ k.c., przewidujący dwudziestoletni termin przedawnienia dla roszczeń wynikłych ze zbrodni lub występku. Do przedawnienia zatem nie doszło.

Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy stwierdził, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dobra osobistego członków rodziny zmarłego w postaci szczególnej więzi rodzinnej i w konsekwencji uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c., jeżeli śmierć nastąpiła na skutek deliktu przed 3 sierpnia 2008 r. Wywiódł, że śmierć jedynej córki spowodowała naruszenie dobra osobistego powoda w postaci prawa do życia w rodzinie i utrzymania tego rodzaju więzi rodzinnych.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd miał na względzie utratę przez powoda jednej z najbliższych mu osób, starszego z dwojga dzieci. Oceniał, że krzywda wyrządzona przez śmierć wchodzącej w dorosłość córki niewątpliwie głęboko dotknęła mężczyznę i odbiła się na jego życiu. Zauważył, że w dacie wypadku dziewczyna nie mieszkała już z ojcem, zaczynała oddzielne życie. W sposób naturalny łącząca ich relacja ulegała rozluźnieniu. Sąd wziął też pod uwagę, że od zdarzenia minęło też 14 lat (ponad 12 w dacie wniesienia pozwu), a z upływem czasu ujemne doznania związane ze stratą osoby bliskiej ulegają naturalnemu osłabieniu.

Biorąc pod uwagę przytoczone okoliczności Sąd uznał, że kwota 40.000 zł jest odpowiednim zadośćuczynieniem za doznaną przez powoda krzywdę.

Odnosnie żądania odszkodowania Sąd ocenił, że śmierć córki doprowadziła do znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej powoda. Sąd podkreślił, że powód nie udowodnił, ażeby zmarła córka dokładała do jego utrzymania znaczące sumy. Z tych względów powództwo uwzględnił co kwoty 10.000 zł – art. 446 § 3 k.c.

Orzekając o odsetkach od zasądzonych kwot, Sąd miał na uwadze treść art. 455 k.c., 481 § 1 k.c. oraz art. 109 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Zasądzając je zgodnie z żądaniem pozwu podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10.

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Apelacje od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo co do kwoty 40 000 zł wraz z odsetkami od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty zarzucając naruszenie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż kwota 40 000 zł jest sumą adekwatną do doznanej przez powoda krzywdy i w związku z tym spełnia swoją funkcję kompensacyjną, podczas gdy kwota ta jest niewspółmierna do krzywdy, jakiej doznał w związku ze śmiercią córki.

Powód wniósł o zmianę wyroku i zasądzenie dalszej kwoty 40 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty. Wniósł też o zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwany wyrok zaskarżył w części:

1) zasądzającej kwotę 14 486,58 zł, stanowiącą odsetki ustawowe liczone od kwoty 40 000 zł od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i odsetki ustawowe za opóźnienie liczone od kwoty 40 000 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia wyrokowania (punkt 1.1. wyroku);

ewentualnie na wypadek nieuwzględnienia wniosku o sprostowanie wyroku, zaskarżył wyrok w części zasądzającej odsetki ustawowe za opóźnienie liczone od kwoty 40 000 zł od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i odsetki ustawowe liczone od kwoty 40 000 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia wyrokowania (punkt 1.1. wyroku);

2) zasądzającej kwotę 3 621,64 zł stanowiącą odsetki ustawowe liczone od kwoty 10 000 zł od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i odsetki ustawowe za opóźnienie liczone od kwoty 10 000 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia wyrokowania (punkt 1.2. wyroku);

ewentualnie na wypadek nieuwzględnienia wniosku pozwanego o sprostowanie wyroku, zaskarżył wyrok w części zasądzającej odsetki ustawowe za opóźnienie liczone od kwoty 10 000 zł od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i odsetki ustawowe liczone od kwoty 10 000 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia wyrokowania (punkt 1.1. wyroku).

Wyrokowi zarzucił:

1) naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie, że Sąd wydając wyrok bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, a tym samym zasądza roszczenie po ustaleniu odpowiedzialności pozwanego i jej zakresu, rozpoznaniu zarzutu przedawnienia, a także przy uwzględnieniu zmiany wymiaru krzywdy w czasie, szkody, ocenie poniesionej szkody i tym samym brak jest podstaw do uznania, że w dacie poprzedzającej wydanie orzeczenia w sprawie pozwany opóźnił się ze spełnieniem świadczenia, szczególnie, że dopiero w wyroku Sąd wskazał, że postępowanie dowodowe i ocena materiału dowodowego przemawia za uznaniem, że zachowanie kierującego pojazdem miało wpływ na zdarzenie, w wyniku którego śmierć poniosła poszkodowana, a także dopiero na etapie wyrokowania przypisanie kierującemu pojazdem zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 177 § 1 k.k., uzasadniającego wydłużenie terminu przedawnienia do 20 lat;

2) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd oceny dowodów w sposób przekraczający granicę swobodnej ich oceny polegający na tym, że:

a) Sąd pominął, że ocena dowodów w postaci dokumentów zalegających w aktach postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w Pruszkowie sygn. akt 4 Ds. 236/O6, pozwoliły dopiero w postępowaniu sądowym ustalić, że poszkodowana poniosła śmierć w wyniku przestępstwa i zastosowanie będzie miał 20 letni okres przedawnienia, co powinno skutkować zasądzeniem odsetek od zadośćuczynienia od dnia ogłoszenia wyroku;

b) Sąd pominął, że powód dopiero podczas przesłuchania przed Sądem miał możliwość wiążącego (pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań) wypowiedzenia się co do rozmiaru doznanej krzywdy i

jej oceny z perspektywy czasu, sytuacji materialnej, co daje obiektywną możliwość ustalenia wysokości należnego zadośćuczynienia i odszkodowania dopiero na etapie zamknięcia rozprawy i ogłoszenia wyroku, co powinno skutkować zasądzeniem odsetek od zadośćuczynienia i odszkodowania od dnia ogłoszenia wyroku, podczas gdy Sąd błędnie uznał, że terminem naliczania odsetek powinna być data wcześniejsza;

c) Sąd pominął, że zarzut przedawnienia roszczeń podniesiony był w związku z brakiem wyjaśnienia w materiale dowodowym z akt karnych sprawcy zdarzenia, co spowodowało u pozwanego uzasadnione przeświadczenie o zastosowaniu 3 letniego okresu przedawnienia, wobec uznania, że śmierć poszkodowanej nastąpiła na skutek przestępstwa dopiero w wyroku Sądu i zasądzenie odsetek winno być liczone od dnia wyrokowania;

d) Sąd pominął, że dowód z zeznań świadków oraz powoda doprowadziły do ustalenia aktualnego stanu zdrowia, a za czym idzie pełnego rozmiaru krzywdy, w związku z czym odpowiednia suma zadośćuczynienia należnego powodowi została ustalona dopiero na etapie ogłoszenia wyroku;

e) Sąd pominął, że dowód z zeznań świadków oraz powoda doprowadziły do ustalenia sytuacji życiowej powoda i w konsekwencji pełnego rozmiaru szkody, w związku z czym odpowiednia suma odszkodowania należnego powodowi została ustalona dopiero na etapie ogłoszenia wyroku, powyższe uchybienia skutkowały błędnym ustaleniem terminu naliczania odsetek;

3) naruszenie art. 359 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i pominięcie, iż dopiero data prawomocnego wyroku zapadłego w sprawie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę stwarza sytuację prawną wymagalności długu;

4) naruszenie art. 481 § 1 k.c. poprzez błędne uznanie, iż w dacie wcześniejszej niż data wyrokowania można było mówić o świadczeniu pieniężnym w rozumieniu art. 481 § 1 k.c., podczas gdy ustalenia dotyczące odpowiedzialności pozwanego, obliczania terminu przedawnienia roszczenia, rozmiaru szkody, rozmiaru krzywdy i związanego z tym odszkodowania i zadośćuczynienia zostały dokonane w toku postępowania przed Sądem, a ostatecznie odpowiedzialność pozwanego (...) i jej zakres przesądzony został w wyroku, jak również ostatecznie kwota zadośćuczynienia czy odszkodowania, skonkretyzowana została w wyroku;

5) naruszenie art. 442¹ § 2 k.c. poprzez pominięcie, że w dacie wcześniejszej niż data wyrokowania pozwany nie był uprawniony, aby samodzielnie rozstrzygać o bycie przestępstwa i możliwości zastosowania w sprawie dłuższego terminu przedawnienia roszczeń i wypłaty zadośćuczynienia, gdyż żaden inny podmiot poza sądem powszechnym, nie może sprawować wymiaru sprawiedliwości i w sposób wiążący dokonywać oceny, czy dany czyn stanowi przestępstwo;

6) naruszenie art. 442¹ § 2 w zw. z art. 6 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie w sprawie i przyjęcie, że możliwe jest rozstrzygnięcie, iż szkoda wynikła ze zbrodni lub występku pomimo nieustalenia przedmiotowych i podmiotowych przesłanek zaistnienia przestępstwa; prawidłowa wykładnia tego przepisu w niniejszej sprawie powinna prowadzić do wniosku, iż z uwagi na nieprzedstawienie przez stronę powodową dowodów pozwalających na zrekonstruowanie okoliczności i przebiegu zdarzenia, a przez to ustalenie znamion przestępstwa, nie zostały spełnione przesłanki dla zastosowania wydłużonego terminu przedawnienia roszczeń i norma prawna wynikająca z tego przepisu nie znajdzie w sprawie zastosowania, prawidłowa wykładnia tego przepisu winna prowadzić Sąd do wniosku, iż odsetki od ewentualnie zasądzonych roszczeń mogą zostać zasądzone dopiero od chwili przesądzenia przez Sąd o zaistnieniu przestępstwa tj. od daty wyrokowania;

7) naruszenie przepisu prawa materialnego art. 109 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych poprzez nieuwzględnienie, iż przepis ten zobowiązuje pozwanego do wypłaty w terminie 30 dni kwoty jedynie w przypadkach, w których nie istnieje konieczność dokonania wyjaśnień, od których zależy zasadność lub wysokość świadczenia, poprzez orzeczenie odsetek za okres wcześniejszy niż dzień uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie; skoro w niniejszej sprawie do rozstrzygnięcia w zakresie istnienia przestępstwa, zasadności zarzutu przedawnienia doszło w wyroku;

8) naruszenie przepisu prawa materialnego art. 14 pkt. 2 Ustawy z dnia 22 maja 2003r.o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych poprzez nieuwzględnienie, iż przepis ten dopuszcza możliwość określenia innego momentu wymagalności świadczenia ubezpieczyciela, w przypadku gdy ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego, co miało miejsce w niniejszej sprawie, gdyż w wyroku Sąd winien rozstrzygnąć kwestię istnienia przestępstwa, zasadności zarzutu przedawnienia i wysokości należnego zadośćuczynienia;

9) naruszenie art. 118 k.c. poprzez nieuwzględnienie 3 letniego okresu przedawnienia odsetek jako świadczenia okresowego i w konsekwencji zasądzenia odsetek od dnia 13 stycznia 2015 r. t podczas gdy pozew datowany był na dzień 6 listopada 2018 r., a zatem odsetki od dnia 13 stycznia 2015 roku do dnia 6 listopada 2015 roku uległy przedawnieniu jako świadczenie okresowe.

Wobec tak postawionych zarzutów pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w zaskarżonej części i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany wniósł jednocześnie o sprostowanie oczywistej omyłki pisarskiej w pkt. I wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. akt I C 1071/18 i nadanie wyrokowi następującej treści:

„zasądza od pozwanego (...) w W. na rzecz powoda E. Z.:

1. tytułem zadośćuczynienia kwotę 40 000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
2. tytułem odszkodowania kwotę 10 000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 13 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty”.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest niezasadna w całości.

Apelacja pozwanego okazała się zasadna w niewielkiej części.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne, jakie legły u podstaw zaskarżonego wyroku i przyjmuje je za własne. Za prawidłową uznaje ocenę prawną sprawy, z tym zastrzeżeniem, że wyrok wymagał niewielkiej korekty w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie.

W przedmiotowej sprawie nie jest kwestionowane, że roszczenie powoda o zadośćuczynienie należało rozpatrywać przez pryzmat art. 448 w zw. z 24 k.c. W orzecznictwie ukształtowany jest bowiem pogląd, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła wskutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, Lex nr 604152). Ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. są objęte wszelkie dobra osobiste rozumiane jako pewne wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym są uznawane za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. Dlatego też, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyżej powołanej uchwale, nie ma przeszkód, aby do katalogu dóbr osobistych zaliczyć więzi rodzinne. Wiąż emocjonalna między członkami rodziny pozostaje pod ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c.

Apelacja powoda neguje wysokość zasądzonej w oparciu o art. 448 k.c. kwoty zadośćuczynienia podnosząc, że jest ona nieadekwatna do doznanej przez niego krzywdy.

Zauważyć zatem należy, że przepisy kodeksu cywilnego nie wskazują kryteriów, jakie należałoby uwzględniać przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia pieniężnego. W art. 448 k.c. jest mowa jedynie o „odpowiedniej sumie tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę”. Kryteriów, jakimi należy się kierować przy określaniu wysokości zadośćuczynienia dostarcza orzecznictwo. Ugruntowany jest pogląd opowiadający się za kompensacyjnym charakterem zadośćuczynienia pieniężnego tj. uznający je za sposób naprawienia szkody niemajątkowej (por. wyrok SN z dnia 30.01.2004 r. I CK 131/03, OSNC 2005/2/40). Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu naruszenia i trwałości skutków naruszenia (por. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, OSN 1981, nr 5, poz. 81; wyrok SN z 9 stycznia 1978 r., IV CR 510/77, OSN 1978, nr 11, poz. 210). Zasadniczą przesłanką przy określaniu wysokości zadośćuczynienia jest stopień natężenia wspomnianych elementów składających się na pojęcie krzywdy. Sąd musi przy tym uwzględnić wszystkie okoliczności danego zdarzenia. W poglądach doktryny wskazuje się, że wysokość przyznawanej kwoty zadośćuczynienia tak powinna być ukształtowana, by stanowić „ekwiwalent wycierpianego bólu” jak też, że kwota zadośćuczynienia powinna być pochodną wielkości doznanej krzywdy (por. A. Rzetecka – Gil, Komentarz do Kodeksu cywilnego, Lex). W przypadku ustalania wysokości zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej zwraca się uwagę na konieczność uwzględniania dynamicznego charakteru krzywdy spowodowanej śmiercią takiej osoby, stopień cierpień psychicznych, ich intensywność oraz długotrwałość. Oceniając wystąpienie i zakres szkody niemajątkowej należy korzystać z kryteriów zobiektywizowanych, ale jednak przystających do konkretnego poszkodowanego.

Wskazać też należy, że wysokość kwoty zadośćuczynienia jest zawsze ocenna, gdyż trudno jest ustalić dokładnie i mierzalnie kryteria oceny skutków w sferze dóbr osobistych wywołanych śmiercią osoby bliskiej. Ustalenie jaka kwota w konkretnych okolicznościach jest „odpowiednia”, należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Korygowanie przez sąd II instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy nie można przyjąć, aby zasądzona przez Sąd pierwszej instancji kwota była rażąco niska. Tym niemniej podkreślić trzeba, iż Sąd ten nieprawidłowo ustalając jego wysokość odwołał się do art. 322 k.p.c. Ustalenie zadośćuczynienia jest możliwe bez potrzeby sięgania do art. 322 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2000 r., V CKN 527/00, OSNC 2001/3/42 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2010 r., I CSK 671/09, Lex nr 688667). Pogląd ten należy podzielić wskazując, że przydane Sądowi w tym przepisie uprawnienie do przyznania „odpowiedniej sumy” tytułem zadośćuczynienia za krzywdy, które z natury rzeczy nie mogą być ściśle oszacowane, zawiera w sobie ten sam zakres swobody, który wprowadza art. 322 k.p.c.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd I instancji wziął pod uwagę wszystkie okoliczności tego przypadku, a jego decyzji nie można określić jako arbitralnej, czy dowolnej. Bez wątplenia krzywda powoda jest istotna, skoro utracił on jedyną córkę, z którą łączyły go serdeczne i bliskie relacje. Więż ta była szczególna, gdyż powód od momentu śmierci żony był samotnym rodzicem. Nie można jednak pomijać okoliczności, iż K. Z. w dacie zdarzenia nie mieszkała już z ojcem i bratem, mieszkała u ciotki w O., a pracowała w W.. Ojca odwiedzała raz lub dwa razy w miesiącu. Rozpoczęła ona już własne, dorosłe życie i siłą rzeczy więzi między nią a powodem uległy pewnemu osłabieniu. Nie bez znaczenia jest też i fakt, że wypadek miał miejsce już dawno temu – 1 lutego 2006 r. Od tragicznej śmierci K. Z. upłynął już zatem dość długi czas, przez który wszystkie negatywne odczucia jakie powód odczuwał w związku ze śmiercią córki uległy pewnemu osłabieniu; ich intensywność nie jest już taka, jak wcześniej. Z akt sprawy nie wynika przy tym, aby proces żałoby powód przechodził w nietypowy, ponadstandardowy sposób, powód nie wymagał pomocy specjalistów.

Z tych wszystkich względów kwota 40 000 zł tytułem zadośćuczynienia jest odpowiednia i brak jest podstaw do jej zmiany.

Jeśli chodzi o apelację pozwanego, to skarży ona wyrok w zakresie rozstrzygnięcia o odsetkach ustawowych. Zdaniem strony pozwanej w tym konkretnym przypadku, odsetki od zasądzonych kwot należało zasądzić od dnia wyrokowania,

gdyż pozwany nie miał możliwości poczynienia własnych ustaleń, iż poszkodowana poniosła śmierć na skutek przestępstwa i że wobec tego zastosowanie znajduje 20 - letni termin przedawnienia, o jakim mowa w art. 442¹ § 2 k.c. Pozwany twierdził, że tego typu ustalenie mógł poczynić tylko sąd.

Sąd Apelacyjny nie podziela tej argumentacji.

Zgodnie z art. 109 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j.Dz.U.2019.2214) Fundusz jest obowiązany zaspokoić roszczenie, o którym mowa w art. 98 ust. 1 i 1a, w terminie 30 dni, licząc od dnia otrzymania akt szkody od zakładu ubezpieczeń lub syndyka upadłości. Zgodnie z ust. 2 w przypadku gdy wyjaśnienie okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności Funduszu albo wysokości świadczenia w terminie, o którym mowa w ust. 1, było niemożliwe, świadczenie powinno być spełnione w terminie 14 dni od dnia wyjaśnienia tych okoliczności, z tym że bezsporna część świadczenia powinna być spełniona przez Fundusz w terminie określonym w ust. 1. Przepisy art. 16 i 17 stosuje się odpowiednio. Z regulacji art. 16 ust. 3 ustawy wynika obowiązek osoby zgłaszającej roszczenie przedstawienia Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu posiadanych dowodów dotyczących zdarzenia i szkody oraz ułatwienia ustalenia okoliczności zdarzenia i rozmiaru szkód.

Z powyższych przepisów płynie wniosek, że Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny ma ustawowy obowiązek wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do ustalenia swej odpowiedzialności. Pozwany powinien zatem w terminie wskazanym ustawą podjąć działania zmierzające do wyjaśnienia okoliczności zdarzenia i podstaw swojej odpowiedzialności, bowiem są to czynności leżące w zakresie jego działalności. Przerzucanie tych czynności na sąd bądź strony postępowania jest niezasadne. Osoby zgłaszające roszczenie są zobowiązane do współpracy z Funduszem poprzez przedstawienie posiadanych dowodów, dotyczących szkody i zdarzenia, ułatwienia ustalenia okoliczności zdarzenia, identyfikacji sprawy, rozmiaru szkody i do takich osób nie należy wyręczanie ubezpieczyciela w jego ustawowych obowiązkach (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 listopada 2017 r., I ACa 713/16, L.). Podobnie takiego wyręczania nie należy oczekiwać od sądu. Żaden przepis prawa z zakresu ubezpieczeń nie utożsamia kwestii wyjaśnienia okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności i wysokości szkody z koniecznością wyczekiwania na opinię biegłego i wyrok sądowy; nic nie stoi na przeszkodzie, aby wyjaśnienie powyższych okoliczności nastąpiło w drodze likwidacji szkody przeprowadzonej przez Fundusz (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 stycznia 2016 r., I ACa 1480/15, L.).

W okolicznościach tej sprawy pozwany zaniechał ustalania swej odpowiedzialności powołując się – niezasadnie – na uchwałę Sądu Najwyższego III CZP 50/13 z dnia 29 października 2013 r. Uchwała ta w żaden sposób nie neguje ustawowych obowiązków pozwanego i nie stanowi przyzwolenia na ich nierealizowanie. Z wyводу Sądu Najwyższego, iż w sytuacji braku prawomocnego wyroku skazującego, sąd cywilny ma prawo do samodzielnego stwierdzenia, że dany czyn stanowiący źródło szkody jest przestępstwem, nie można wysnuwać wniosku, że Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjnych nie ma obowiązku wyjaśnienia okoliczności zdarzenia we własnym zakresie i badania przesłanek swojej odpowiedzialności. Fundusz nie tylko może, ale i powinien w sposób samodzielny podejmować się badania, czy dane zdarzenie powoływane jako źródło szkody stanowiło zbrodnię lub występki, co ma znaczenie w kontekście regulacji art. 442¹ § 2 k.c. Strona pozwana dysponowała informacją, że córka powoda zginęła wskutek wypadku z udziałem pojazdu komunikacyjnego, a kierowca tego pojazdu uciekł z miejsca zdarzenia. Doświadczenie życiowe podpowiada, że przeważnie w takich sytuacjach mamy do czynienia z przestępstwem. Pozwany mógł zażądać akt postępowania karnego i się z nimi zapoznać, mógł przeanalizować okoliczności zdarzenia i zlecić - w razie wątpliwości co do prawidłowości zachowania kierowcy pojazdu - odpowiednią ekspertyzę.

Podobnie strona pozwana mogła zwrócić się do powoda o podanie bardziej szczegółowych informacji dotyczących jego sytuacji życiowej, rodzinnej, majątkowej. Nie jest tak, że dopiero zeznania strony, czy też świadków przed Sądem mogą stanowić miarodajną podstawę do ustalenia tego typu okoliczności. Takie ustalenie pozwany mógł poczynić we własnym zakresie.

Reasumując, wobec braku odpowiednich działań, pozwana nie może teraz domagać się zasądzenia odsetek ustawowych od daty wyrokowania.

Słusznie jednak apelacja pozwanego wskazuje na nieprawidłową początkową datę odsetek ustawowych. Sąd Okręgowy zasądził je zgodnie z żądaniem pozwu, tj. od dnia 13 stycznia 2015 r. Roszczenie o odsetki przedawnia się w sposób przewidziany w art. 118 k.c. i ulega trzyletniemu przedawnieniu, gdyż jest roszczeniem okresowym. Powód mógł skutecznie domagać się odsetek za okres trzech lat wstecz od wpływu pozwu tj. od dnia 13 listopada 2015 r. Roszczenie za okres poprzedzający datę wpływu pozwu tj. za okres od 13 stycznia 2015 r. do 12 listopada 2018 r. do sądu uległo przedawnieniu. W tym zakresie wyrok wymagał zatem zmiany: odsetki ustawowe od zasądzonych kwot należało zasądzić od dnia 13 listopada 2015 r. do 31 grudnia 2015 r., zaś od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty należało zasądzić odsetki ustawowe za opóźnienie, o czym orzeczono na mocy art. 386 § 1 k.p.c. w punkcie II wyroku.

Dodać należy, iż korekta wyroku w tym zakresie nie mogła zostać dokonana w trybie sprostowania, gdyż nie mamy tu do czynienia z oczywistą omyłką pisarską w rozumieniu art. 350 § 1 k.p.c. Wobec tego postępowanie wywołane wnioskiem pozwanego o sprostowanie oczywistej omyłki pisarskiej należało umorzyć na mocy art. 355 k.p.c. – punkt I sentencji.

O oddaleniu apelacji pozwanego w pozostałej części i oddaleniu apelacji powoda orzeczono na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach instancji odwoławczej postanowiono na mocy art. 100 zd. 1 k.p.c., znosząc je wzajemnie.

J. J. M. D. M.